VIKIPEEDIA

Busa keel

Busa keel on mande keelkonda ja Nigeri-Kordofani hõimkonda kuuluv Nigeerias kasutatav keel.[1]

Kõnelejad kutsuvad end nimetusega ’bisã’.[2]

Busa keele kõnelejaid on maailmas umbes 40 000 (u 20 000 emakeelena kõnelejat, 20 000 teise keelena kõnelejaid[2]) ja keelt kõneldakse vaid Nigeerias.[1]

Busa keel on toonikeel, kus on kasutusel 3 tooni. Toon tähistab nii mõnd verbi aspekti, grammatiline toon mõjutab nimisõnafraase, verbe ja pronoomeneid ehk asesõnu.[3]

Busa kirjakeel kasutab ladina tähestikku alates 2004. aastast.[1]

Sisukord

Arvsõnad[4]

1. *dó*
2. *fla*
3. *áhó*
4. *síhó*
5. *sóoro*
6. *sûdó*
7. *sûfla*
8. *sóràhó*
9. *kéndòkúli*
10. *kúli*

Grammatika

Busa keeles on neli sufiksit ja postpositsioonid.[1] Mitmust tähistab mitmuse kliitik.[5]

Süntaks[5]

Sõnajärg lauses on subjekt-objekt-verb (SOV). Subjekti, objekti ja otsest subjekti saab määrata sõnade järjestuse järgi lauses. Küsimuste moodustamisel on küsisõna küsilause lõpus. Artiklid, omadussõnad, arvsõnad ja siduvad asesõnad järgnevad nimisõnale. Genitiivi ehk omastava käände olemasolul lauses asetseb see alati nimisõna ees. Eituse moodustamine: subjekt-objekt-verb-eitav partikkel (SOVNeg). Busa keeles ei ole topelteitus võimalik.

Võrreldes eesti keelega, on busa keeles verbe ja nimisõnu ühendavad sidesõnad erinevad, eesti keeles aga samad. Kui eestikeelsetes lausetes *Ma loen ja kirjutan*; *Mul on kass ja koer* on samad sidesõnad, siis busa keeles on need sellistes lausetes erinevad.[6]

Dialektid[3]

Busa keeles on 3 dialekti: Illo, Uus Busa ja Wawa. Uue Busa ja Wawa rääkijad ei saa üksteisest aru. Uus Busa on mõjukas, aga Wawa dialekti peetakse puhtamaks ja kasutatakse kirjanduskeelena. Uus Busa on hausa keelest mõjutatud fonoloogiaga. Illo Busa dialektil on boko keele mõjusid. Busa keelel on leksikaalne sarnasus bokobaru keelega 91%, boko keelega 85%, kyanga keelega 54%, bisa keelega (Burkina Fasos) 50%.

Kirjalik busa

Teise keelena busa keele oskajate kirjaoskuse tase on 5%. Täiskasvanutele on olemas busa kirjakeele õpetamise programmid. Busa keeles on olemas grammatikaõpik, piibel ja ka sõnastik.[3]

Viited

1. Ethnologue (http://www.ethnologue.com/language/bqp), Busa.
2. Ethnologue 15th edition (http://archive.ethnologue.com/15/show_language.asp?code=bqp), Busa.
3. Ethnologue 16th edition (http://archive.ethnologue.com/16/show_language.asp?code=bqp), Busa.
4. Zompist (http://www.zompist.com/niger.htm), Numbers in Niger-Congo Languages.
5. WALS (http://wals.info/languoid/lect/wals_code_bus), Language Busa.
6. WALS (http://wals.info/chapter/64), Chapter Nominal and Verbal Conjunction.